

Importància del registre de defunció

L'exemple de la mortalitat infantil a Gata (1871-1910)

Matias Monfort

Metge ginecòleg

L'estudi estadístic de les defuncions ve tenir el seu inici al segle XVIII amb **John Graunt** i el seu tractat sobre les taules de Mortalitat de Londres, primer intent per conèixer el nombre de xiques menors de 6 anys mortes, i és que en aquella època no es registrava l'edat de defunció. Altres estadístics com **Sir George H. Knibbs**, **François Bossier de Lacroix** o **William Cullen**, defensaven la importància de l'estudi de les malalties causants de la mort com a ferrament d'investigació per a la millora de la salut comunitària. **William Farr**, estadístic metge de l'Oficina del Registre General de Gales i Anglaterra, va aconseguir establir una certa uniformitat en la declaració de malalties causants de mort aplicable a nivell internacional. Farr afirmava que «els avantatges d'una nomenclatura estadística uniforme, per imperfecta que siga, són tan evidents que sorprèn que no s'haja donat gens d'importància a la seua aplicació en les Lleis de Mortalitat. La nomenclatura és tan important en aquest domini de la recerca com els pesos i les mesures ho son en les ciències físiques».

Ara com ara, l'estudi de la demografia i les causes de mortalitat ha estat tal que resulta indispensable per a qualsevol investigació destinada a la prevenció de malalties de les comunitats, així com per al coneixement de la situació social, cultural o econòmica de una població. Les revisions periòdiques de la CIE (Classificació Internacional de les Malalties), junt amb el Certificat de Defunció fet pels sanitaris, han suposat una actualització de la nomenclatura de les causes de la mortalitat.

Però, de què aprofita un protocol, si la font primera és errònia o hi ha una mancança de dades en la transcripció d'informació? La defunció d'un veí de la comunitat comporta una sèrie de tràmits burocràtics com són la redacció del Certificat de Defunció per part del metge i la inscripció en el Llibre de Difunts del Registre Civil del Jutjat Municipal. L'elaboració de Taxes de Mortalitat, com ara Infantil, Neonatal, Perinatal i Preescolar, entre altres tenen lloc a partir d'aquesta font primària.

John Snow (1813-1858) pare de l'epidemiologia moderna, ho es per haver aplicat el mètode epidemiològic en la resolució de l'epidèmia de còlera a Londres l'any 1848. Davant un augment de la taxa de mortalitat per còlera, la recerca dels domicilis dels morts que apareixien en els certificats de defunció, i l'enquesta epidemiològica dels afectats sobre el consum d'aigües va permetre esbrinar que el focus de la infecció era un pou contaminat per aigües fecals. El tancament del pou va solucionar el problema.

La recerca en el *Registre de Defuncions del Jutjat Municipal del poble de Gata* constitueix una mostra, un exemple, de l'evolució d'aquestes fons primàries entre 1871-1910. Hi podem veure l'únic certificat de defunció existent del segle XIX (1891) signat per **Francisco Moratal Giner**, metge titular de Gata (fig.1)

L'estudi de les dades de mortalitat en el poble de Gata des de 1871 a 1910 mostra que la mortalitat general resulta fiable en la seua totalitat i una evolució dins d'uns paràmetres que podem considerar coherents, però no passa el mateix amb la Taxa de Mortalitat Infantil, TMI (morts menors d'1 any per 1000 nascuts vius), on veiem uns valors anormals (en roig, a la taula de més avall).

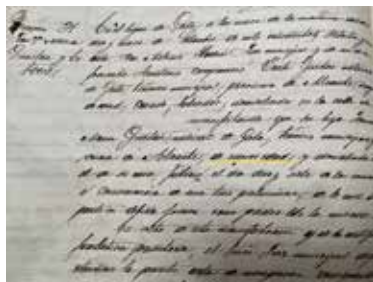
Això ho podem veure a la gràfica I: les tres corbes de la Mortalitat de Gata no segueixen una mateixa tendència. La lleugera baixada de la mortalitat infantil els darrers anys obliga a investigar les causes. Una nova recerca de l'edat de la mort al *Llibre de Defuncions* ens mostra que la mancança està en el Registre (en casos esporàdics o en determinats períodes de temps, causats per la substitució o recanvi del funcionari encarregat).

Les esmentades errades, mancances, són senyalades en groc en les imatges dels registres de defunció. En la imatge 2 l'edat de defunció es transcriu com «de menor edad» mentre que en la imatge 3 la dada és precisa, «tres años». En el primer cas les dades no són comptabilitzades en el càlcul de les Taxes, tant de la Mortalitat Infantil com d'altres taxes relacionades amb l'edat de la mort. El cas següent és el correcte.

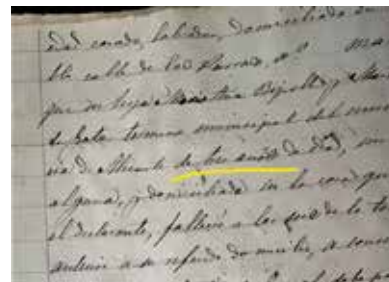
Període (anys)	Mortalitat general	Mortalitat infantil	TMI
1871-75	276	60	116,5
1876-80	319	99	178,0
1881-85	380	120	182,0
1886-90	362	91	128,9
1890-95	316	78	120,0
1896-1900	399	91	128,9
1901-05	365	74	141,3
1906-10	365	61	108,7

Imatge 1. Primer registre de defunció a Gata (1891)

Imatge 2. Registre de defunció de 1871

Imatge 3. Registre de defunció de 1871

Registre de defunció de 1885

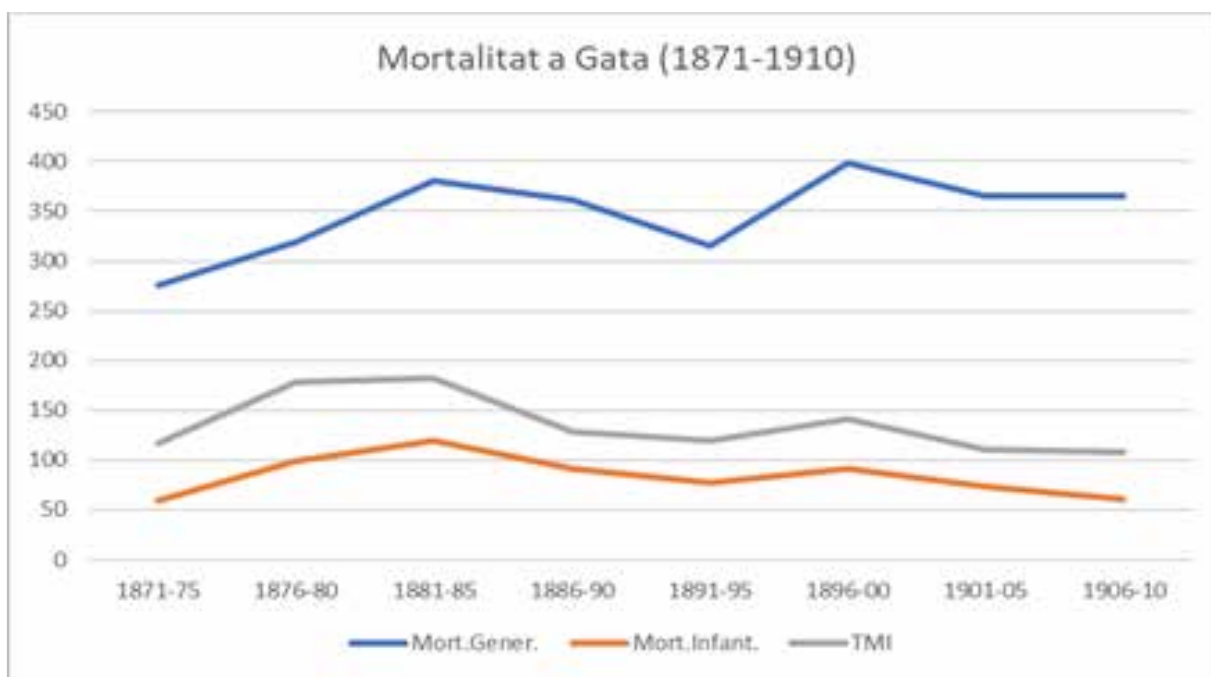
Registre de defunció de 1891

Registre de defunció de 1909

Registre de defunció de 1969

L'estudi de la mortalitat constitueix el primer graó en el coneixement de la situació sanitària d'una comunitat, poble, regió o estat. Una ferramenta que ens permet mostrar la situació social, cultural i econòmica d'una població, a més a més de la sanitària. El resultat dels estudis ens aprofita per a prendre mesures de prevenció contra les malalties, així com valorar el resultat d'aquestes mesures.

L'elaboració de nous formats, tant del Llibre de Defuncions com del Certificat Mèdic Oficial, suposa una nova etapa on les dades són cada vegada més precises i completes.

Malgrat açò, no podem deixar de recordar la dita de l'epidemiòleg i estadista anglès mort el 1949, Major Greenwood: «El purista científic que pensa esperar que les estadístiques mèdiques siguin precises des-

del punt de vista nosològic no és més raonable que aquell pagès d'Horaci que esperava que el riu acabés de fluir [per poder passar a l'altra vora]».

En conclusió, cal tindre cura en la redacció tant del Certificat de defunció com en el Registre en el Llibre de Defuncions. A més a més, les alteracions en els resultats de la recerca de dades de mortalitat en un poble menut, com ara Gata (3732 veïns, segons el Cens de 1920), no sempre són degudes a circumstàncies naturals com un augment de mortalitat de caràcter epidèmic, sinó originades per mancances o errades en la transcripció de les dades. Les alteracions que aquest fet ocasiona en l'elaboració de les taxes, tot i això, no desvirtua totalment el resultat i, menys encara, la seua interpretació de cara a les mesures de tipus sanitari que hi caldria aplicar.